

Az előadás plakátja

A sárgarépák

Baba - mama

A gomba

Hutvagner Éva

NEM BESZÉL ZÖLDSÉGEKET!

BARBONCÁS BÁBMŰHELY: NE BESZÉLJ MÁR ZÖLDSÉGEKET!

Kiss Ágnes *Ne beszélj már zöldségeket!* című, idényjellegű cirkuszi előadása zöldség-bábcirkusz. Vagy talán inkább zöldségbáb-cirkusz; alkotója ugyanis éppúgy merít a vásári bábjáték cirkuszt megjelenítő hagyományából és virágzó jelenéből, mint a zöldségek és gyümölcsök megelevenítésének pedagógiai múltjából, karakterépítési struktúrájából. Nemcsak a bábművészet néhány kedvelt „témájának” szerencsés találkozásáról van szó tehát (és emellett az alkotótól megszokott profi szórakoztatásról), hanem két játékmód, két hagyomány újraértelmezéséről és ötvözéséről is. Mintha mindig is kéz a kézben jártak volna: a báb-előadás, ahol a szereplők cirkuszi előadó-karaktereként rövid mutatóanyagokat adnak elő – és a bábjáték, amelyben zöldségeket ruháznak fel személyiséggel, jellemmel.

Előbbinek történetét talán azért is nehéz végiggondolni, mert végtelenül rétegzett és igen messzire ér a kapcsolat cirkusz és báb között. A magyar vásári bábtörténet ismert kezdeteitől datálhatjuk ezeket. A 19. századig műfaji szempontból el sem különülő vásári mutatóanyagok előadásai között a bábbal előadott „cirkuszi” etűdök, magánszámok épp úgy megtalálhatók voltak, mint a bűvészműtatóanyagok vagy az akrobatikus szólók. A Hincz-család hagyatékában éppúgy felfedezhetők az erről tanúszkodó feljegyzések és bábjfigurák, mint a Korngut-Kemény családnál. Kemény Henrik nagypapa, Korngut Salamon egyenesen „cirkuszigazgatóként” volt jelen Heni bácsi emlékezetében.

A cirkuszi akrobaták műsorszámainak lényege, a gravitációtól és a befogadó által „megszokott” test törvényeitől való elrugaszkodásra építeni a műsorszámot: ez akár a marionett-színház egyik alapproblémája is lehetne. A báb testi adottságaira építő attrakciók sora éppen azért működhet tökéletesen a bábszínpadon, mert célja maximálisan megmutatni a figura lehetőségeit. A vásári forgatag

dinamikus előadást követel: az egy karakterre épülő, a bábjátékos ügyességét és a báb működését egyaránt hangsúlyozó előadásokat a cirkuszi szituáció rendező dramatikusságba. A bábszínpadon karakter-közhelyekként, típusfiguraként van jelen a porondmester, a bűvész, a fakír, a bohóc, stb. Nincs mit magyarázni ezeken a bábakon, jelenlétük akkor is magától értetődik, ha kiragadjuk őket a környezetükből, elszakítjuk az előadás többi részétől. Előadások és bábművészek sora jelzi a bábcirkusz napjainkra eső népszerűségét: a *Dobronka Cirkusz, világszám!* című előadás (Meseboly Bábszínház); Lénárt András (Mikropódium) évek óta töretlen népszerűségnek örvendő *Stop* című, varázslatos hatású bábjátéka vagy Aracs Eszter *Guruló cirkusza* kiragadott példák a „műfaj” sikerességére.

Az előadás egy szponzor, az Eisberg cég segítségével valósult meg: a mecénás-szerepben megjelenő vállalkozás célja a zöldségfogyasztás (konkrét reklám nélküli, általános) népszerűsítése. A zöldségek és gyümölcsök szerepe azonban nem egyedülálló jelenség: egyrészt a pedagógiai bábjáték terményfelhasználó kezdeményezéseire vezethető vissza (például Séd Teréz munkássága). A zöldségek és gyümölcsök egyszerű átalakítása, megfaragása egy szemléletmódot, a „mindenből lehet báb” gondolatát rejti magában. Másrészt pedig a tárgyanimáció egyik, igen régóta jelenlévő példaként is felhozható zöldség- és gyümölcs-karakterek előadásban való szereplése. A *Hacafán* vagy *Kacafán* krumplihősei, a *Hagymácska* zöldség- és gyümölcsfigurái (ez utóbbit jelenleg is játssza a Budapest Bábszínház) idézhető példák erre. A jellemeik kialakítása külső jellemzők, ízek vagy gyümölcs és zöldség származása alapján történik.

A bábkarakterek Kiss Ágnes előadásában is két személyiségjegyből épülnek: a zöldségek „tulajdonságai” és a cirkuszi „mutatóanyag” összehangolása azonban

A paradicsom

A póréhagyma

nála egy ezektől teljesen különálló személyiségjegyre vezet. A különböző anyagból készült bábok (bábtervező: Kiss Attila Etele) karaktere és mutatványa párhuzamos alkotási folyamatot takar, Kiss Ágnes szerint a bábok „folyamatosan értek, mint a zöldségek”. Meglepő kreativitásról tesz tanúbizonyságot, hogy a karakterek minden korábbi sablontól elrugaszkodnak, egy abszurd cirkuszi világ egyéni alakjait, bogaras figuráit láthatjuk viszont. Ennek a képnek az alakításában erőteljes szerepet játszik a zene. A zenei motívumok a hangulati megalapozás és a cirkusz aláfestő zenéjének megidézése mellett idézet-jelleggel bírnak, jelentősen alakítják a szereplőket.

Az előadást egy valódi vásári kerettörténetbe ágyazva láthatjuk: ebben a történetben egy vevőkre váró zöldséges hajnali kipakolásába ágyazódik a történet, az ő várakozásából, unatkozásából kezdődik a zöldségek előszedése és a velük való játék is. A cirkuszigazgatóvá avanszálódó zöldséges egyenként szólítja a pultra zöldségeit. A paradicsom-fivérek, akik méreleghinta-számot adnak elő, a cirkusz

akrobatái. Az uborka vérfagyasztó alak, aki egy olasz keresztapa hidegvérével és eleganciájával szeleteli ketté saját (egyébként szivacsból készült) testét, majd hústükkal szurkálja össze magát, fakírként. A saláta és a benne lakó hernyó együtt alkotnak egy kötéláncos-figurát. Az előadó zöldre lakozott körömmel, a saláta-leveleket tüllszoknyaként használva tipeg végig a kötélen. A gomba, aki gólyalábas konferansziéként jelenik meg, időről időre „elveszti” kalapját: szintén szétváló figura, így ismét megidéz egy új szeletet a vásári mutatványos múltból. Az elefánt padlizsánként, a répák táncos lányokként jelennek meg.

A darab emellett szórakoztató, profin végigjátszott, folyamatos akciókkal továbbgördülő produkció. A kisebb korcsoportnak célzott előadás a bábművészet hagyományainak termékeny felhasználása, jellemzőjük az erre épített humoros reflexiók sora. Kiss Ágnes nem beszél zöldségeket. Nagyon tudja, mit csinál.

(Barboncás Bábműhely, Szeged, 2015.)

Kiss Ágnes az előadás reklámfotóján

THEY DON'T BEAT AROUND THE BUSH!

The paper about Ágnes Kiss's Puppet Circus, „Ne beszélj már zöldségeket!” explains the history the hungarian puppet circus as a genre, illustrated with hungarian examples, in order to show the connection of the performance of Agnes Kiss and the history of puppetry. The vegetable puppets of the performance, which imitate circus characters, present small shows. This play looks back upon a certain tradition of market plays and that of puppetry of educational pedagogy, where vegetable puppets were employed. Alloying the history of puppetry circus and the history of vegetable puppetry represents this historical transition, but besides this, the play also provides professional entertainment.